

Asia: VN/1070/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen edellytyksiin (1 §):

Vihreät nuoret kiittää esitystä erityisesti sukupuolen juridisen vahvistamisen erottamisesta lääketieteellisestä tutkimuksesta ja hoidosta sekä lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistosta.

Olemme huolissamme siitä, että esitys jättää transnuoret lakiuudistuksen ulkopuolelle. Vaatimus täysi-ikäisyydestä tulee poistaa, sillä se rikkoo lasten oikeuksia. Sukupuolen juridisen vahvistamisen tulisi olla mahdollista myös alaikäisille, koska asian lykkäytyminen vuosilla eteenpäin heikentää transnuorten hyvinvointia huomattavasti.

Vihreät nuoret esittää, että sukupuolen juridisen vahvistamisen ikärajan tulisi olla 15 vuotta ja sitä nuoremmille huoltajan suostumuksella. Tämä olisi linjassa sekä lapsen oikeuksien että yhdenvertainen muiden Pohjoismaiden kanssa.

2. Kommenttinne liittyen hakemukseen ja sen käsittelyyn (2 §). Kommentteja pyydetään esimerkiksi siihen, onko sukupuolen vahvistamisen hakemusmenettely esitetystä muodossaan toimiva ja tarkoituksenmukainen.

Sukupuolen juridisen vahvistamisen tulee perustua itsemäärättelyyn. Hakemusmenettely ja harkinta-aika ovat turhia byrokraattisia raitaita, jotka hidastavat sukupuolen juridista vahvistamista kohtuuttomasti.

Olemme huolissamme esityksen mukaisen lain vaatimien harkinta-aikojen tarkoituksenmukaisuudesta sekä selvityksen yhdenvertaisuudesta sekä toimivuudesta.

Esitämme, että sukupuolen vahvistamisen harkinta-aika poistettaisiin kokonaan. Jos harkinta-aika lakiin kuitenkin säädetään, tulisi sitä lyhentää 30 päivästä viikkoon. Lakiesityksestä tulisi myös käydä selväksi tarkemmin, mitä vaatimuksia sukupuolen juridista vahvistamista hakevan ihmisen omaan selvitykseen liittyy. Nämä vaatimukset eivät missään nimessä saa olla lääketieteellisiä, vaan niiden tulee olla itsemäärittelyoikeuteen perustuvia.

Digi- ja väestötietoviraston velvollisuus ilmoittaa sukupuolen juridisesta vahvistamisesta asianosaisen aviopuolisolle tai rekisteröidyn parisuhteen toiselle osapuolelle rikkoo yksityisyyden suojaa. Ilmoitusvelvollisuutta ei ole perusteltu lakiesityksessä riittävästi, joten Vihreät nuoret katsoo sen olevan perusteeton.

3. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin (3 §). Lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota sellaiseen lainsäädäntöön, jossa sukupuolelle annetaan merkitystä ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnustettu. Lisäksi huomiota pyydetään kiinnittämään säännöksen aiheuttamiin muutostarpeisiin lausunnonantajan toiminnassa/hallinnonalalla.

Ehdotetun lain on esimerkiksi arvioitu mahdollisesti edellyttävän muutoksia vankeus- ja tutkintavankeuslakien säännöksiin vankien sijoittamisesta sekä henkilöntarkastuksista ja päihitteettömyyden valvonnasta. Vastaavia säännöksiä on myös laissa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Lain on myös arvioitu edellyttävän muutoksia eräisiin rikoslain säännöksiin.

Ei kommentoitavaa.

4. Kommenttinne liittyen sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksiin ja vanhemmuuteen (4 §)

Lakimuutoksen yhteydessä vanhemmuusmerkinnät tulisi muuttaa sukupuolineutraaleiksi. Vanhemmuutta ei tulisi vahvistaa oletusarvoisesti vanhemman syntymässä määritellyn sukupuolen mukaisesti, vaan kunnioittaa vanhemman itsemäärittelyoikeutta omaan sukupuoleensa. Vanhemmuusnimike tulisi kirjata vanhemman vahvistetun sukupuolen mukaisesti, huomioiden myös sukupuoleltaan ei-binääriset vanhemmat.

5. Kommenttinne liittyen vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeen muuttamiseen (5 §). Erityistä huomiota pyydetään kiinnittämään sellaiseen lainsäädäntöön, jossa vanhemmuutta kuvaavaan nimikkeeseen liitetään oikeusvaikutuksia (vanhemmalle itselleen tai tämän lapselle) ja jota hallituksen esityksessä ei ole tunnustettu. Lausunnoissa pyydetään myös kiinnittämään huomiota niihin muutostarpeisiin, joita vanhemmuutta kuvaavan nimikkeen muuttaminen edellyttää esimerkiksi lausunnonantajan tietojärjestelmissä.

Lakimuutoksen yhteydessä vanhemmuusmerkinnät tulisi muuttaa sukupuolineutraaleiksi. Vanhemmuutta ei tulisi vahvistaa oletusarvoisesti vanhemman syntymässä määritellyn sukupuolen mukaisesti, vaan kunnioittaa vanhemman itsemäärittelyoikeutta omaan sukupuoleensa. Vanhemmuusnimike tulisi kirjata vanhemman vahvistetun sukupuolen mukaisesti, huomioiden myös sukupuoleltaan ei-binääriset vanhemmat.

6. Kommenttinne liittyen ulkomaisen päätöksen tunnustamiseen (6 §):

Vihreät nuoret katsoo, että lakiesityksestä tulisi ilmetä tarkemmin kaksoiskansalaisten ja turvapaikanhakijoiden tilanne.

7. Kommenttinne liittyen lain voimaantuloon ja sen soveltamisen porrastamiseen (8 §):

Vihreät nuoret katsoo, että vanhemmuutta kuvaavan nimikkeen muuttamista koskevan lainsäädännön tulisi tulla yhtä aikaa voimaan muun lain kanssa.

8. Kommenttinne liittyen esityksen pääasiallisiin vaikutuksiin, ml. selvitykseen joka on laadittu lapsivaikutusarvioinnin tueksi. Lausunnossa pyydetään kiinnittämään huomiota vaikutuksiin, joita lausunnonantaja arvioi esityksestä aiheutuvan toiminnalleen/hallinnonalallaan. Huomiota pyydetään kiinnittämään myös tietojärjestelmiin kohdistuviin muutostarpeisiin sekä muihin tiedonhallintalain 5 §:n 3 momentin kannalta olennaisiin asioihin.

Vihreät nuoret katsoo, että vaatimus täysi-ikäisyydestä tulee ehdottomasti poistaa.

9. Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Vihreät nuoret kiittää lakiesityksen pyrkimystä lisätä yksilön itsemääräämisoikeutta ja helpottaa byrokraattista prosessia juridisen sukupuolen vahvistamiseksi. Uudistuksen tulisi kuitenkin huomioida paremmin sukupuolen ja perheiden moninaisuus mahdollistamalla sukupuolineutraalit vanhemmuusmerkinnät ja selvittämällä ei-binääristen henkilöiden mahdollisuutta oikeudelliseen sukupuolimerkintään.

Väestötietorekisterissä ei tulisi pysyvästi säilyttää tietoa henkilön juridisen sukupuolen vahvistamisesta. Merkintä loukkaa yksityisyyden suojaa ja voi pahimmassa tapauksessa muodostaa turvallisuushan jokaiselle juridisen sukupuolensa korjanneelle henkilölle.

Haavisto Jami
Vihreiden nuorten ja opiskelijoiden liitto

Lindi Konsta

